

መጅልስ አምን ወለዛልም ቀራራቱ ድድ ኤሪትሮየ

31ይ ክፈለ

ሳልሳይ ምዕራፍ

እብ ዶ/ር አሕመድ ሐሰን ድሕሊ

ተርጀመት፡ መሐመድ እድሪስ መሐመድ

ስያሰት አሜሪካ ዲብ አፍሪቀ ሐቆ ካልኣይ ሐርብ እዲነ እብ ፍንቱይ ህዬ ዲብ መደት ሐርብ ብሩድ ስያሰት ዋሽንግቶን ዲብ አፍሪቀ፡ ጠቢዕያይ አርዛቅ ወእስትራተጅያይ አካናት እግል ራቀቦት፡ ዱቅሪ ልግበእ ወእብ ወለት ገበይ መሳኒተ፡ ዲብ መዳፈዕት ህለዮት እተሓድ ሶቪት ለርከዛቱ ለዐለ። ሐቆ ፈሪስ ብነ በርሊን ወመትፈንጣር እተሓድ ሶቪት ወሐቂቅ ገለድ ዋርሶ ላኪን ስያሰት ሐዳስ ኤተነት። ሰበት እሊቱ ህዬ ስያሰት አሜሪካ ዲብ ሶማል ወተአምርታቱ እንዴ ይእንረኤ፡ ናይ ቃረት አካነቱ እብ ዓመት፡ ናይ መንጠቀት ቀር አፍሪቀ አካነቱ ህዬ እብ ፍንቱይ እንዴ ኢጸብጥ ፍይሔሁ እግል ተአምር ለልትቀደር ኢኮን። ለሐልፊት እዳረት አሜሪካ ዲብ ቃረት አፍሪቀ እሊ ለተሌ አርበዕ ስያሰያይ አህዳፍ እግል አክዶትቱ ሸቄ ለዐለ።

1. አሜሪካ እግል ሐምስ ጂኦግራፍያይ ባካት አፍሪቀ ቅብለት፡ ግብለት፡ ምፍጋር፡ ምውዳቅ ወምግብ፡ እበ እስትራተጅያይ መሳልሐ እግል ዕቅበት ክምሰል ናይ መንጠቀት ቅዋት ለትጌምመን ምስር፡ ስኔጋል፡ ናይጄርያ፡ ግብለት አፍሪቀ፡ አቶብዩ ወለመስለን እንዴ ወዴት ትራቅቡ።

2. ሸሪካት ቢትሮሊ እግል በዝሐ ዐውሊ ብትሮል አፍሪቀ ዘምት። (ክምሰል ልትአመር እሊ ምን ናይ ብትሮል ጠለብ 16 ምእታይት ምን አፍሪቀ ለትነስእ

አሜሪካ፡ እሊ ቅያስ እሊ ዲብ 2012 አስክ 25 ምእታይት እግል ልትወቀል እንዴ ሰተተት፡ ዝያደት ትወቀደ።)

3. እግለ “ ዲብ ቃረት አፍሪቀ ናይ ቻይነ ህጁም ህለ” ለትብሉ ህዩ ጋብሆት።

4. “እስትራተጅያይ መሳሌሕ እግል አከደት፡ መዳፍዐት ‘እርሃብ’ አው ገሌ ድወል አፍሪቀ ናይ ክትል ዐናስር መነዘመት አልቃዕደ እግል ኢልግበአ” እበ ትብል ምስምስ ዲብ ቀበት ድወል አፍሪቀ እንዴ አቴት እግል ራቀቦት ትሸቁ። ስያሰት አሜሪካ ዲብ ቀር አፍሪቀ ወግብለታይ አፍሪቀ ወበሐር ቀየሕ እዳረት አሜሪካ እግለ እግል ወጠብያይት ውሕደት ዲብ ብቆት ለካሬ ናይ ከርስ መሻክል ድወለ መንጠቀት እብ ፍንቱይ ህዩ ሶማል፡ አቶብዩ፡ ኤንዩ፡ ጅቡቲል ሱዳን ወየመን እግል ዘሚት ቱ ለትሸቁ። ወጠንያይ መሳሌሕ እበ ተአክድ እበ ገበይ እግል ወጀሆቱ ህዩ ዲብ ናይ ከርስ ቅደይ እግል እትየት “ፈውደት ዐባይ” ዲብ ትብል ሸርሑ። ኤረትርያ ምን ሕርየትተ ለረክበት እተ ሰነት 1993 እንዴ አምበተት፡ እግል መትኣታይ በክት ለለህይብ ናይ ከርስ መሻክል ለአለበ ሐቴ-ረአሰ ደውለት ዲብ ቀር አፍሪቀ ምን ገብአት ህዩ፡ እዳረት አሜሪካ “ፈውደት ዐባይ” ለትብለ ተምሲልየት እት ፍዕል እግል አውዐሎት ስያሰያይ፡ እቅትስዳያይ ወመሕበራይ ሐያተ እግል ሐምረጎት፡ ግራህ አሳስ ለአለቡ መሰምስ እንዴ ተሐበዐት ለትፈናተ መታክል እት ከልቅ ጸንሐት። ለዋሽንግቶን ‘እስትራተጅያይ መሳሌሕዬ ዲብ በሐር ቀየሕ ወቃረ አፍሪቀ’ለትብሉ፡ እብ ክእነ ለተሌ እግል ልትወደሕ ቀድር።

1. ዋሽንግቶን ስያሰያይ ተእሲረ ዲብ ድወል እንዴ ፈርደት፡ እብ አሳስ አጄንደተ ዲብ ራቅበን ክምሰል ትትሐረክ ትወዴ።

2. እግለ ምግባይ በሐር፡ ምሒጥ ፓስፊክ፡ በሐር ቀየሕ ወምሒጥ ህንድ ለለአጸብጥ ብትሮል ለሸሐነ መራክብ ምን ምግባይ ምፍጋር ጸሓይ አስክ ምውዳቅ ጸሓይ ለልትሐላለፍ እቡ ማያይ ከጥ ራቀቦት። ክምሰለ ልትአመር እብ ኸሊጅ ባብ አልመንደብ ለለሐፍ 4 ሚልዮን በርሚል ብትሮል ዲብ ክል አምዕል አስክ ድወል ምውዳቅ ጸሓይ ገይስ። እብሊ ማያይ ከጥ እሊ ህዩ ዲብ ክል ሰነት ሐድ 325 ሚልዮን ቶን ብዳዐት ልትሐላለፍ።

3. ናይ ከርስ አመንያት ዲብ ነቅስ እቱ እድንያይ ጅግራታት - እብ ፍንቱይ ህዩ እበ ልጠወሮ ለህለው ሐዳይስ እድንያይ ቅዋት፡ ዲብ ዘይድ ዲብ መጽእ እቱ ለህለ ወክድ፡ አመንያት ብትሮል አድመኖት ምህም ቱ። ዲብ በሐር ቀየሕ ወቃረት አፍሪቀ ምን ቅያስ ወለዐል አርዛቅ ብዙሕ ናይ ብትሮል ክምሰል ህለ ህዩ ናይ ሰልፍ በሐስ ለሐብር።

4. እብ ምስምስ “መጋብሀት እርሃብ ደመርት መታሊት እርሃብ” እግል ሐረካት ሰራሪት ልብ ገባይለ መንጠቀት ራቀቦት፡ አልቃዕደ ዲብለ ድወል እንዴ ኢለሐውጽ እግሩ እንዴ ኢከሬ ነቁል።

እብሊ አሳስ እሊ ህዩ አሜሪካ ዲብ ሰብተምበር 2002 ዲብ ጅቢቲ ዐስከርያይ መርከዝ አሰሰት። ዲብ መንጠቀት ቀር አፍሪቀ ወበሐር ቀየሕ ወምሒጥ ህንድ እግል አትኣታይ ለከድም፡ ምን ናይ ቅወት ጀው፡ ምድር ወበሐር ዐስከርያይ ውሕዳት አሜሪካ ለትፋገረው 1800 ዐሳክር ህዩ ዲብ ህለው። አሜሪካ ዲብ የመን ወሶማል ናይ ቀትል ዐመልያት እግል ዊደት፡ ጥያራት እምበል ሰዋግ ክምሰል ትነፈዐት ልትአመር። ልሰዕ ህዩ ለወራታት ትተላሌ ህሌት። እሎም ምን ጅብቲ በረ ኢቃኑናይ ዐስከርያይ ዐመልያይ ለወዱ አምሪክዩን፡ ዲብ ዐድል ጀላብ እግል ኢልቅረቦ ህዩ፡ እዳረት አሜሪካ ዲብ የም 19 ፌብርዋሪ 2003 ዲብ ሳድሳይ ማደተ፡ “ለገብአ ዐስከሪ ምን ቅዋት አሜሪካ እምበል እትፋቅየት ወአምር ሕኩመት አሜሪካ አስክ እድንያይ ቤት ፍርድ አው ዲብለ ገብአት ትግበእ ደውለት እግል ኢልቅረብ” ለትሰሜሕ እትፋቅየት ምስል ሕኩመት ጅብቲ ፈርመት።153 ዋሽንግቶን ምን ዐሳክረ አው ሰዋን ናይ ሐርብ ጥያራተ፡ ዲብ ረአስ ላጽሓም ምዋጥኒን ለእሉ አጅረው ጀራይም ለአጅሩ። ዲብ እድንያይ ቤት ፍርድ እግል ልቅረቦ ኢትሰሜሕ። ክምሰል እሊ ላተ ጀሪመት ህዩ ዲብ አፍጋኒስታን እንርእዩ ህሌን። ርኢስ አፍጋኒስታን ለዐለ ሓምድ ከረዛይ እግል ኖሱ ብዙሕ ፃም ወረሰሚ ሸክዋት አስክ እዳረት አሜሪካ እት ቀድም ተሐለለ። አሜሪካ እግል ኖሰ፡ ክምሰል አከጀህ ለልትዐለብ፡ ፍዕል ለአለቡ ትሉሉይ ዐፎ ሌጣተ እግል ሸዐብ አፍጋንስታን ዲብ ተሰምዑ ለጸንሐት።

እብሊ መጃል እሊ ልትረኤ እት ህለ ህዩ፡ ምር ምን ለትዐጅብ፡ ለሐቆ ሕርየት ጅብቲ ፍንጌ ፈረንሰ ወጅብቲ ዲብ የም 27 ፌብርዋሪ 1977 ለትፈረመት እትፋቅየት፡ ፈረንሰ እግል ጅብቲ እግል ትዕቀብ ለለሐብር እት ገብእ፡ ክምሰል ሸርጥ ለትከረ ህዩ ጅብቲ ዌራይት እግል ትግበእ ክምሰል አለባመ ለጸብኢት ምን ምድር ጅብቲ ለትበገሰት እግል ትግበእ ክምሰል አለበ ለለሐብር ቱ። እብ መብደእመ ፈረንሰ ምን ምድር ጅብቲ እንዴ ትበገሰት ብዕደት ደውለት እግል ተሃጅም ሐቅ ክምሰል አለበ ሸሬሕ። ምናተ ዲብ ክእነ ላቱ ቴለል አፍካር ብዕድ፡ ለዲብ ጅብቲ ወአሜሪካ፡ ክምሰል እት ሶማል ምን ወቅት ዲብ ወቅት ለልትረኤ፡ አሜሪካ ምን ምድር ጅብቲ እንዴ ትበገሰት ናይ ጥያራት ህጁም እግል ትውዴ ለሰሜሕ ቱ። እሊ ህዩ ጅብቲ ሜዳን ዐስከርያይ ዐመልያት ፍዳእዩን ምስዳራት ለገብእ እተ ደውለት እግል ሊደያ ቱ። ዲብ ክእነ ላቱ አዋይን ህዩ ቅዋት ፈረንሰ እብ አሳስል ፈርመው እተ እትፋቅየት እብ መብደእ እግል ጅብቲ እግል ትዳፌዕ

እለ ኢቀድረት። ላኪን ውሕዳት አሜሪካ ዲብ ቀዳማይ ናይ መዳፊዐት ሳትር እግል ልግበእ ቀድር። “ አግደ ሀደፍ እዳረት አሜሪካ ዲብ መጋብሀትለ ሰብ ሰልጠት አሜሪካ እብ ሀምገም ልግበእ ወሱደፍ ለልትሀደግ እቡ እርሃብ ዲብ ምፍጋር ጸሓይ አፍሪቀ ወእዲን ሚቱ?” ለልብል መትስእላይ ኢልትሐገል።

ሐቆ ሐደስ ሰብተምበር 2001 አሜሪካ እግል ናይ አማን እስትራተጅያይ መሳልሐ እግል አከዶት “መጋብሀት እርሃብ” እግል ገሌ አውካድ እግል መብዘሐም አንፋር ለቀሽሽ አግቡይ እት ገብእ ጸንሕ ቱ። አሜሪካ ዲብ ናይ ሰልፍ ዐመልያት “ መጋብሀት እርሃብ” እብ ምን ቅያስ ወለዐል ሳፊ አግቡይ ትንፈዐት እቡ። ሐሬ ላኪን አምን አመስኩብት ድወል እግል ሐምረኅት እብ ምን ቅያስ ወለዐል ሀባለት ለትመለክ አግቡይ ሸቄት እቡ። እግል ገሌ ድወል “ ፋሽላት” ለልብል ስሜት ዲብ ተሀይብ፡ “ መስኩብ እርሃብ ወመነዘመት አልቃዕደ ተን” ዲብ ትብል እግል አሰልፍ ልግበእ ወእብ ወለት ገበይ ዲብ ናይ ከርስ ቅደይ ለትወድዩ መትኣታይ እግል ገላባብ፡ ድደን ቀደም እለ ሕሳቡ እብለ ደፊዐዩ መርከዛ አክባር እንዴ ወዴት ፊራሮ ትወዴ ወናይ ጥያራት ህጁማት አው ወራር ተአጀሬ። ምሮ ናይ እለ መሰል ለገብእ እግልን ህዩ ዱቅሪ መትኣታይ አሜሪካ ዲብ ሶማል እበ ሐቴ ጀሀት፡ እብ ገበይ አቶብዩ ህዩ እበ ካልእ እግል ልትሀደግ ቀድር። አቶብዩ እግል መሳልሐ አሜሪካ ለትከድም ደውለት ምን ደነግብ ካልኣይ ሐርብ እዲን አስክ እለ ዲብ ዋሽንግቶን ሰልጠት ለጸብጠው ትሉሉይ አንዝመት እዳረት አሜሪካ - ምን ርኢስ ፍራንክሊን ፋዝቮልት እንዴ አምበትክ አክስ ርኢስ በራክ ኦባመ - ዲብለ ሰልጠት አዲስ አበባ ለወርሰው ስያስዩን አንዝመት አቶብዩ እብ ፍንቱይ ህዩ ሀጸይ ሀይለስላሴ፡ መለስ ዜናዊ ወሀይለማርያም ደሳለኝ ቶም ለተንከንበው። ዲብ ቀር አፍሪቀ ዋሽንግቶን ለትተንከብ እተ አወላይት ደውለት አቶብያ ተ።

ኬንዩ እብ ካልኣይ ደረጃት ኡጋንደ ህዩ ግራሀ ትትረተብ። አቶብዩ እግል እለ ስያስያይ ዶር እለ እግል ተአግዴ ለተሐፊት እቡ ሰብብ ናይ ሀምገም እንዴ ኢገብእ፡ እብ በሐስ ለገብኦ እት ገብእ፡ ዲብ እለ ለገኢኦ ንቀጥ ለአተንከበ ሕርያን ቱ። 1. ዲብ አቶብዩ ለትወራረሰው አንዝመት ናይ አሰሕባብ ጠቢዐት ሰበት ሶም፡ ሰበት እሊቱ ህዩ እሎም አንዝመት እሎም ስታቲባት አሜሪካ ለአገዱ ዲብ ህለው፡ እብ ብዕደት ገበይ ናዮም ፍንቱት አጄንደት እት ፍዕል ለውዕሎ ክምሰል ህለው ሰበት ለአምሮ፡ እዳረት አሜሪካ እግል ፍንቱት አጄንደት አቶብዩ እግል መንጠቀት እት ወግም እንዴ ኢለኣቴ፡ ዲብለ መስተዕምረት አዲስ አበባ ለለአቀሩብ ሐብሬ ክምሰል ልተንከብ ገሌ አምሪክዩን ዲብሎማሰዩን ለሐብሮ። ክምሰል ልትአመር ሰፊር አሜሪካ ዲብ አቶብዩ ዳቪድ ቪን ሐቆሀ ናይ ሸቅል ወቅቱ ክምሰል አትመመ፡ ለቀድዮት ትፈሀመቱ። ህቱ፡ እዳረት አሜሪካ ዲብለ አቶብዩ “ዲብ ሶማል

መርዕደት ዐናስር ህለው እንዴ ትቤ ለአቀርቦ ሐብሬ እግል ልተንከብ ክምሰል አለቡ እትፋቁድ ዐለ። ሰበቡ ክምሰለ ሰፊር ዳቪድ ሼን ለቤለዩ፡ አቶብዩ ዲብ ሶማል ናዩ ፍንቲት አጄንደት ዐለት እግለ። ሰበት እሊቱ ህዩ እዳረት አሜሪካ እግለ ናይ አማን ሐብሬ፡ እብ አርወሐቱ አው ህዩ እበ ናይ ሰልፍ ዔማታት እንዴ ተአከበ እግል ለጫርዩ ክምሰል ቡ አትፋቀደ።

2. ምስተዕምረት አቶብዩ እምበል ሸክ ደሚር እበ አለበ ገበይ ዲብ ረአስ ገባይል መንጠቀት ቀር አፍሪቀ ዋይዲባት እግል ሊደው ዱሉያምቶም ለዐለው።

3. ሕውነ ትሉሉይ አንዘመት አቶብዩ ዲብ ናይ ካርጅ ሰዳይት መተንካቦም፡ አቶብዩ እግል እሊ ኢፋሉታይ ስያስያይ ዶር እሊ እግል ተአግዴ አግደ ሰበብ ጋብእ ቱ። ሰበቡ፡ ዲብለ አሜሪካ ለተህይዎምቱ ማልያይ ሰዳይት ወዐስከርያት አላት ወናይ ስያሰት ተቅጥየት - ዲብ ወክድ ህይለስላሴ እብ እተሓድ ሶቪት ህዩ ዲብ መደት መንግስቱ ህይለማርያም - መተንካብ ሰበት ለምደው። ንዛም መለስ ዜናዊመ፡ ዲብ ማዮም 1991 ሰልጠት ምን ጸብጠ እተ ኢነት እንዴ አስተብደ አስክ እለ ምን ድወል ምውዳቅ ጸሓይ ወሃይበት 26 ቢልዮን ዶላር ራክብ ቱ። ክምሰለ አሰልፍ ለእምቤለ ህዩ ሴድያይት ውዛረት ካርጅየት አሜሪካ ዲብ ቀር አፍሪቀ ለዐለት ጃንዳይ ፍሬዘር፡ አቶብዩ ሶማል እግል ትውረር እጃዛረት ሃይበት ተ። አቶብዩ ዲብ ምጅልስ አምን እግል ኢትሰቀቅ ህዩ አሜሪካ እግል ትሰደዩ ክምሰልተ አትአመረት። ለሳደፈ ወራር አቶብዩ እግል ሶማል፡ ዲብ ዲሰምበር 2006 ቱ ለዐለ። ምጅልስ አምንመ እግል አቶብዩ እበ ወዴቱ ወራር ኢሰቀየ።

4. እለ አዜ ለህሌት እዳረት አሜሪካም ክምሰለ ቀደመ ለዐለው፡ አቶብዩ ዲብ ምፍጋር ጸሓይ አፍሪቀ ለዐቤት ናይ እለ መንጠቀት ቅወት ክምታቱ ለተአምን። እሊ ህዩ ዲብለ ዲብ ሰብተምበር 2002 “እስትራተጅየት ወጠኒያይ አምን አሜሪካ” ዲብ ሐንቴ ልብል አርእስ ለነሸረቱ እግል ናይ ካርጅ ስያሳተ ለትወዴሕ ወሲቀት ውድሕቱ ህሌት። ዲብ እሊ ቀር አፍሪቀ ህዩ ክምሰል እስትራተጅያይት መስንዩተ ትርእዩ።